

Оригинални научни рад

Валенти́на М. ГАВРАНОВИЋ*
Универзитет Сингидунум у Београду

Маријана М. ПРОДАНОВИЋ**
Универзитет Сингидунум у Београду

СТАТУС НОВИЈИХ АНГЛИЦИЗАМА У ЛЕКСИЧКОМ ФОНДУ УЧЕНИКА СРЕДЊОШКОЛСКОГ УЗРАСТА

Апстракт: Језичке промене важно су обележје свих живих језика, и оне су најочљивије у структури и изгледу речника. Лексикон српског језика мења се услед различитих творбених процеса, али на њега знатно утиче и процес позајмљивања речи из других језика, посебно из енглеског језика који је данас доминантан и продире у све сфере човекове делатности. Речи позајмљене из енглеског језика, англицизми, имају значајну улогу у промени структуре лексикона српског језика, и млађа популација је посебно склона прихватању нових речи и њиховој употреби у свом говору и писању. Овај рад се бави статусом англицизама и њиховим утицајем на лексички фонд ученика средњошколског узраста. Истраживање се заснива на анализи ученичких одговора на питања која садрже корпус одабраних речи преузетих из *Речника новијих англицизама* (Васић-Прћић и др. 2001), и која за циљ имају да утврде које англицизме ученици осећају као позајмљенице, а које речи су већ довољно одомаћене да их ученици не препознају као стране елементе у домаћем лексичком фонду. Рад се бави и семантичким карактеристикама позајмљеница и односом употребе датих речи и разумевањем њиховог изворног значења. Анализа ученичких одговора доприноси бољем разумевању статуса позајмљеница у језику како време пролази и оне се у њему дуже користе.

Кључне речи: англицизми, српски језик, асимилација, преводни еквивалент, промена значења, језички контакт.

УВОД

Лексикон српског језика, поред речи домаћег порекла, садржи и бројне речи које су позајмљене из других језика, међу којима речи које потичу из енглеског језика, или англицизми, заузимају веома значајан удео у одосну на целокупан речнички фонд. Утицај енглеског језика на српски, пре свега

* Доцент, vgavranovic@singidunum.ac.rs

** Доцент, mprodanovic@singidunum.ac.rs

у лексичком домену, све је изразитији и присутнији услед бројних и брзих промена које се дешавају у свим сферама човековог деловања, на које језик покушава да одговори изналазећи одговарајуће термине који ће именовати нове појаве у друштву. Промене најбрже прихвата млађа популација, која такође усваја и нове речи без обзира на њихово порекло.

Однос према позајмљивању речи из других језика није јединствен, и постоје различити ставови који се тичу питања корисности, односно штетности позајмљивања страних речи на речнички фонд једног језика. Без обзира на то каква се аргументација понудила у одбрану ових ставова, не може се занемарити чињеница да су промене неизбежне и да се не могу зауставити. Међутим, поставља се питање да ли су све позајмљенице неопходне, и да ли је у потпуности исцрпљен домаћи речнички фонд у циљу проналажења одговарајућег лексичког облика који ће одговорити свим семантичким карактеристикама стране речи.

Када једна реч страног порекла нађе свој пут до језика примаоца, она може да настави свој развој и да се прилагођава систему новог језика и његових граматичких, правописних и изговорних облика (Васић-Прћић и др. 2001: 7), као и да добије нека нова, додатна значења која није имала имала у језику из којег потиче, или, пак да изгуби неке своје значењске елементе у овом процесу прилагођавања. Када се реч страног порекла у потпуности прилагоди свим наведеним принципима, и почне користити у више различитих контекста, од стране већег броја говорника, за дату реч кажемо да је асимилована, и након одређеног времена многи говорници је више не препознају као позајмљеницу – једино се лингвисти и етимолози баве пореклом ових речи.

Овај рад се бави анализом одабраних речи позајмљених из енглеског језика које су преузете из *Речника новијих англицизама* (Васић-Прћић и др. 2001), и њиховим статусом међу члановима млађе популације коју чине ученици трећег разреда средње школе, који у одређеној мери већ поседују оформљен лексички фонд, као и језичке навике, односно манир употребе и прихватања речи које су нове у језику. Спроведено истраживање за циљ има да испита став ученика према употреби речи страног порекла, и да утврди које речи енглеског порекла ученици и даље сматрају позајмљеним елементима у српском језику. Овим радом такође се жели показати у којој мери су испитиване речи асимиловане, и да ли постоји склад у употреби страних речи и познавању њиховог тачног значења.

ЈЕЗИЧКИ КОНТАКТИ И ПОЗАЈМЉИВАЊЕ ЈЕЗИЧКОГ МАТЕРИЈАЛА

Није необично то што се језици света додирују, међусобно комуницирају, те размењују садржаје; контакти су уобичајена појава и тешко да постоји језик који своје особености није укратио са особеностима неког другог језика (више о контактима – Филиповић 1986).

Током векова свог развитка, енглески језик је, природним током, мењао своју форму, стога бисмо се, у садашњости, сусрели са значајним потешкоћама, уколико би, чак и ако се сматрамо врлим познаваоцима наведеног језика, требало да протумачимо садржај изречен или написан на старонглеском.

Поред неокласичног утицаја који је, без двојбе, видљив, чак и на плану језичког материјала који користимо за потребе свакодневне комуникације, утицај романских језика такође је изразит и значајан за развој енглеског језика. Важно је напоменути да траг у енглеском језику којим се данас служимо нису оставили само поменути језици, но и мноштво других, те тако данас можемо да увидимо утицај више стотина језика на језик који, без сумње, и даље може бити назван језиком са највећим бројем говорника (не укључујући, свакако, само изворне говорнике језика).

Страх од превише снажног утицаја страних језика на домаћи језик (о којим год језицима да је реч) обузимао је многе језике света – као последица, долазило је и до увођења својеврсних забрана употребе сегмената који не припадају или не одсликавају домаћи језички израз – са циљем вакуумског очувања, односно изолације. Међутим, кретања народа доводе и до кретања језика, као једног од атрибута које, где год да крену, носе са собом. Приликом таквих кретања, која су подстакнута разноликим потребама – говорници некада проналазе заједнички језик, језик којим ће се послужити за потребе размене информација. Савремена средства комуникације чине да је проток информација којем смо сведоци (било да их емитујемо или, пак, користимо) данас бржи но што је био икада у прошлости.

Као категорија која је жива, која, све време, еволуира, и подложна је обликовању – језик лако и брзо одсликава у каквом стању се, у датој епохи, налази највећи број његових говорника (на првом месту, оних који га користе као матерњи језик, на датој територији), колико прате савремена кретања у различитим областима људског деловања, да ли познају нове изуме, користе ли их, те како их називају. У циљу именовања појава које су новоуведене у разноликим областима живота (нпр. технологија, мода, спорт, политика, економија и сл.), језици некада теже да појму што пре дају име, како би се и њихови говорници, у што краћем временском оквиру, упознали са истим – при чему се некада одлучују на употребу оригиналног имениоца како би сачували препознатљивост новоуведеног појма на општем плану (нпр. од свог настанка, *комјјутер* је преузет у значајном броју језика на различитим меридијанима, а његова се природа, до данас, употребом термина који је постао међународни, лако препознаје).

С друге стране, плурилингвализам и плурикултурализам представљају једну од тежњи Европе и света – те се учење више страних језика, на свим нивоима образовања не само подржава, но и препоручује (Заједнички европски референтни оквир за језике 2017). У епохи/-ама глобализације

– која свој траг оставља у свим сферама живота и деловања и која је, током последњих неколико деценија, потпомогнута савременим средствима комуникације и транспорта – постизање наведеног циља се чини подједнако лаким, али и, услед доминације језика којим се преносе поруке – наведеним средствима, никад тежим.

Језик је, несумњиво, саставни чинилац глобализације – брисања граница или, пак, умањивања разлика у различитим сферама – културолошкој, друштвеној, политичкој, спортској, сфери пословања и многим другим (Блок-Каме-рон 2002; Бломерт 2010). Како би се намеравана порука пренела што пре – те како би се нпр. купопродаја, потписивање уговора, рекламирање и сл. спровело без губитака – потреба за употребом униформог средства споразумевања не треба да чуди. На светском плану – данас та улога припада енглеском језику – чије познавање, а у светлу глобализације, омогућава, не само лакши приступ тржишту (рада), но и приступ образовању, усавршавању, као и другим облицима унапређења друштвено-културолошког живота појединца.

И поред тога што су језици попут кинеског, арапског, руског, шпанског – језици са великим бројем говорника (изворних, али и оних који их уче као други или страни језик), чини се да, још увек, нису достигли интересовање које влада за енглеским језиком, а када је у питању улога у миљеу глобализације (не треба, свакако, изоставити чињеницу да, управо за различите намене и захтеве пословања, образовања и сл. – у одређеним деловима света и сферама живота – и ови језици постају све траженији и видљивији).

У вези са наведеним, још 1997, Дејвид Кристал је увео термин, заправо именовано – варијетет – *свејски стандардни говорени енглески* (енг. world standard spoken English, односно WSSE), чији је циљ већа униформност енглеског језика који се говори широм света; међутим, пратећи живу природу језика, достизање поменутог, хибридног, варијетета – се чини тешким (Мафвин 2010: 46).

У вези са тим, а супротно трендовима који су учење (енглеског) језика пратили у прошлости – када је било важно одабрати да ли се, као говорници којима језик није матерњи одлучујемо за најраспрострањеније – амерички или британски варијетет – новије доба подржава употребу тзв. светских енглеских форми-варијетета (енг. *World Englishes*). Наиме, сем изворних варијетета – уз горенаведене, ту су и оне које су у потреби нпр. у Аустралији или на Новом Зеланду – немали је број варијетета енглеског језика широм света – оних које су, управо као последица тесних контаката са новим говорницима, почеле да одступају од поменутих, изворних, мењају своје облике и прилагођавају се, не само потребама, но и језичким навикама и могућностима говорног апарата нових говорника овог језика (Мафвин 2010: 43).

Премда колонизација јесте учврстила позиције неких језика – чини се да је, међу њима, енглески језик – управо из разлога који јесу повезани са

освајањем тржишта, пословањем у ширем смислу – основним људским потребама – заузео највише простора и, као језик којим се данас служи више од милијарду и по људи, и даље може бити описан синтагмом језик са највећим бројем говорника икада (Кристал користи опис за почетак двадесетог века, а и последње две деценије сведоче истоветном тренду (Кристал 2006: 6; Градол 2006). Нису неоубичајене дебате о томе који говорници треба да буду побројани, а када је реч о говорницима енглеског језика, међутим, када се у обзир узму тзв. ужи, шири, те круг говорника који расте, односно – других говорника – који не припадају групи изворних, у чијим земљама енглески није у употреби као један од званичних језика, те који нису искусили, кроз своју историју, доба колонизације, а која би оставила трага и на плану језика (енг. *inner, outer and expanding circle*, Качру 1985), наведени бројеви не могу да изненаде.

У оваквом оквиру језичких додира, ни српски језик није изузетак, и утицај енглеског језика на структуру и изглед лексикона српског језика изразио је присутан и значајан, и без англицизама, односно речи које се преузете из енглеског језика „тешко би се могле замислити целе области модерног живота“ (Бугарски 1996: 135).

МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање се заснива на анализи ученичких одговора на питања која се односе на употребу англицизама у српском језику код млађе популације. Главни циљ истраживања је да се утврди у којој мери су тинејџери свесни порекла речи које користе у свакодневном говору, и да ли познају значења речи речи које употребљавају. Истраживање је обављено на корпусу од 143 упитника који садрже циљане речи одабране и преузете из *Речника новиџих аџлицизама* (Васић-Прђић и др. 2001).

Групу испитаника чине ученици трећег разреда средње школе, и укупан број ученика који је учествовао у овом истраживању је 143. Свим ученицима је, у тренутку учествовања у истраживању, ово била једанаеста година учења енглеског језика. Основни критеријум одабира дате старосне популације односи се на претпоставку да ученици овог узраста у великој мери поседују оформљен лексички фонд, језичке навике, и да су током школовања били изложени речима страног порекла које потичу из енглеског језика, кроз различите предмете и наставне програме.

У овом истраживању кренули смо од става да енглески језик „врши огроман утицај на матерње језике који с њим долазе у контакт, на њихове говорнике и на њихову културу (Прђић 2005: 181), и сходно томе сачинили упитник чији резултати могу дати одговор на питање у којој мери ученици

користе речи енглеског порекла у свакодневном говору, и да ли знају њихова адекватна значења. Упитник на који су ученици одговарали састоји се од 5 питања или целина. Прво питање тиче се става ученика према употреби англицизама у српском језику, наиме, да ли су они свесни порекла речи које користе у свакодневном говору, и ако јесу, какав је њихов став према томе. У другом питању налази се 20 речи преузетих из *Речника новијих англицизама*, и ученици су имали задатак да заокруже речи које сматрају да припадају групи речи које воде порекло из енглеског језика. Треће, четврто и пето питање садрже корпус од 10 истих речи, али са различитим задацима. У трећем питању задатак на који је требало ученици да одговоре односи се на пасивну употребу датих лексичких јединица, наиме, тиче се самог препознавања речи – да ли су дате речи ученицима познате, односно да ли су изложени тим речима у говору или читању писаних текстова. У четвртном задатку ученици су одговарали на питање да ли они сами користе дате речи у говору и писању. И, најзад, пети задатак је од ученика захтевао да напишу преводни еквивалент датих англицизама на српском језику. Оваква подела задатака захтева одговоре који пружају боље разумевање и јаснију слику о томе на који начин тинејџери користе англицизме у свом говору – од пасивне, преко активне употребе, до познавања адекватног значења датих речи.

Речи које се налазе у упитнику и које су ученици анализирали одабране су сходно два критеријума:

– Релевантност описа извора речи. Наиме, све речи су преузете из *Речника новијих англицизама*, који садржи око 950 одредница које су бележене највећим делом током 1998. и 1999. године на „корпусу примера из дневне, недељне и месечне штампе, радијских и телевизијских емисија, те разговорног језика (углавном младих)“ (Васић-Прћић и др. 2001: 8).

– Учесталости употребе датих речи којима су ученици изложени, као што су речи *фајл*, *џрезенијација*, *џерформанс*, *инџиро*, или на основу разговорног језика присутног код млађе популације, као што су речи *мобилан*, *фаворит*, *џер-џлеј*, *џредукиран*, и сл.

Метод истраживања који је примењен у овом раду је квалитативно-квантитативан. Поред анализе и описа ученичких одговора сходно карактеристикама које се тичу употреба датих англицизама, рад пружа и квантитативне податке учесталости употребе датих лексичких јединица.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Од укупног броја испитаних ученика, 52,6% радије користи речи домаћег порекла у свом говору, 13,1% радије посеже за речју страног порекла, док чак њих 34,3% уопште није свесно порекла речи које користе.

На питање да заокруже речи које сматрају да потичу из енглеског језика, од укупно 20 понуђених речи, и у односу на добијени проценат препознавања исправног порекла сваке појединачне речи, коначан добијен резултат за дато питање јесте да половина одговора, тачније 50,1%, упућује да су дате речи препознате као стране, односно да припадају групи англицизама. Највећи број ученика, преко 80%, препознало је порекло речи као што су *фаворић*, *ајенић*, *ћосић*. Мало мањи проценат, 50-80%, препознало је порекло речи као што су *микс*, *бизнис*, *ћиренић*, *ресурс*, *ојција*, док су речи као што су *дерб*, *конијејнер*, *мобилан* код већине ученика (скоро 2/3) препознате као речи домаћег порекла.

Ученици су на питање да заокруже речи које су им познате, односно које често, или понекад, чују у говору или налазе у писаним текстовима, дали одговоре који указују на веома висок проценат учесталости датих речи у говорном и писаном језичком контексту којем су ученици свакодневно изложени. Наиме, свака појединачна наведена реч из упитника позната је барем 90% ученика, а речи које су сви ученици навели као познате су *фајл*, *ћрезентијација*, *фер-ћлеј*, *фаворић* и *ћерформанс*.

На основу анализе одговора добијених на питање да ли често, или понекад, користе дате речи у свом говору или писању, анализирани речи можемо сврстати у три категорије: речи које ученици често користе (према резултатима упитника више од 2/3 ученика), као што су речи *ћрезентијација* (скоро 95%), *фаворић* и *ћредукиран*; речи које су повремено у употреби (према резултатима упитника проценат варира између 34% и 45%), као што су речи *ћерформанс*, *инћиро*, *фер-ћлеј*; и неколико речи, као што су *мобилан*, *ресурс* и *едитћоватић*, заокружено је у мање од 20% упитника, што указује на њихову ређу употребу.

За разлику од претходна два задатка, у којима се од ученика захтевало да заокруже речи на основу свог мишљења, а у циљу добијања слике о пасивној употреби (када су ученици у улози примаоца информација), и активној употреби (на основу субјективног мишљења ученика о употреби ових речи), последње питање на које су ученици давали одговор односи се на познавање значења датих речи, и ученици су имали задатак да упишу њихове преводне еквиваленте. Анализа резултата показује да су за неке речи дати тачни преводни еквиваленти у радовима великог броја ученика, али и да има речи које су многима, или великом проценту ученика у потпуности непознате – ученици су пружали одговор „Не знам“, или су давали нетачне преводне варијанте. Добијене резултате сврстаћемо у три групе, и за сваку ћемо пружити детаљан опис кроз пример преводних еквивалената које су ученици наводили.

На основу анализираних резултата, у прву групу бисмо сврстали речи за које су дати тачни преводни еквиваленти у више од две трећине ученичких одговора. На пример, најчешћи преводни еквивалент који су ученици дали за реч *ћерформанс* су „извођење“ или „представа“, што је у складу са понуђеним преводом који се наводи у *Речнику новијих аңлицизама*

„представа с импровизацијама, заснована на комбинивању елемената драмске, музичке, плесне, филмске или ликовне уметности“ (Васић-Прћић и др. 2001: 182). Само у неколико радова налазе се нетачни одговори, као што су „достигнуће“, „успех“, „амбијент“, „спецификација“. Поред речи *џерформанс*, ученици су показали висок степен познавања тачног значења и речи *инџиро*, *џрезенијација* и *фер-џлеј*. Анализа полусложенице *фер-џлеј* указује на појаву да многи ученици (око 25%) преводе само реч *џлеј*, док задржавају придев *фер*, тако да преводна варијанта коју су дали гласи „фер игра“.

Другу групу чине оне речи за које је између једне и две трећине ученика дало тачан, или приближно тачан преводни еквивалент. У овој групи налазе се речи *фаворит*, *џредукиран*, *мобиан*. На пример, скоро 60% ученика за реч *мобиан* наводи преводни еквивалент „покретан“ или „преносив“ што је у складу са понуђеним преводом који се наводи у *Речнику новијих англицизама* „преносив“, „преносан“ (Васић-Прћић и др. 2001: 164). Поред тачних одговора, неколико ученика је одговорило са „Не знам“ а одређен број је дао потпуно погрешне преводе, на пример „покретљив“, „заузет“, „као лаган, једноставан за употребу“. Последњи пример превода показује да ученици ову реч пре свега вежу за именицу телефон, и сходно тој специфичној употреби приписују и одређена значења придеву *мобиан*.

У последњу групу су сврстане речи за које је мање од једне трећине ученика дало тачан преводни еквивалент, односно речи чија је семантика за већину ученика била непозната. Те речи су *ресурс* и *едитивајши*. Тако, на пример, превод речи *ресурси* који се наводи у *Речнику новијих англицизама* гласи „укупни природни, привредни, политички, људски и сл. потенцијали којима располаже нека држава, регија и сл.“ (Васић-Прћић и др. 2001: 182). Иако ниједан ученик није написао овако детаљан превод, или дефиницију, око 25% ученика је дало опис или пример како се ова реч комбинује са другим речима. Одговори који указују на познавање семантичких компоненти речи *ресурс* су, на пример, „природно богатство једне земље“, „природни извори“, „снага у људима“. Многи ученици су за преводни еквивалент написали „Не знам“, а у неким одговорима се налазе семантички потпуно немотивисани облици, као што су „резервоар“, „моћ“, „способност“.

ДИСКУСИЈА

На основу резултата и анализе добијених ученичких одговора може се уочити да употребу англицизама у српском језику карактерише неколико токова. Пре свега, занимљив је став испитаних ученика према употреби страних речи – само 13,1% ученика у свом говору или писању свесно користи речи пореклом из енглеског језика, док 52,6% ученика предност даје

речима домаћег порекла. Такође је велики проценат ученика који уопште није свестан порекла речи које користе у свом говору или писању, и тај број износи нешто више од једне трећине испитаника, односно 34,3%. Овако висок проценат ученика који немају јасну слику о пореклу речи које користе указује на значајно велики простор у којем се може деловати у циљу, пре свега освешћивања ученика о постојању и значењу англицизама у српском језику, а затим, што је веома важно, и о томе да ли је њихова употреба увек неопходна.

На основу добијених одговора који се односе на препознавање англицизама, може се закључити да ученици само половину датих речи препознају као стране, док за остале сматрају да су домаћег порекла. Уочава се и тенденција да неке речи, као што су *фаворити*, *ајени*, *ијоси*, већина ученика сматра речима домаћег порекла, што указује на висок степен асимилације ових речи. Уколико се у обзир узме и време издања *Речника новиџих анилицизама*, а то је 2001. година, у којем се наводе све ове речи, временски период потуне асимилације неких англицизама је веома кратак, и указује на брзу промену изгледа речника услед утицаја другог језика.

На још изразитији утицај енглеског језика указују и резултати одговора на питање да ли су дате речи ученицима познате, односно да ли их често, или повремено, чују у говору или налазе записане у текстовима које читају. Веома висок степен потврђених одговора које су ученици дали показује да се дати англицизми у свакодневном језичком контексту веома често користе, и да је њихово присуство довољно заступљено да их ученици препознају као речнички фонд српског језика.

Међутим, иако је већина ученика навела да су им речи као што су *фаворити* или *мобилан* познате, да их често чују, и да су њима изложени у свакодневном језичком контексту, резултати добијени на основу анализираних преводних еквивалената које су ученици навели у својим одговорима указују да ученици нису увек свесни правог значења тих речи. Тако, на пример, за реч *фаворити*, коју је 92,3% ученика обележило као реч која им је позната, и коју чак 76,7% ученика активно користи у свом говору, у задатку који је захтевао преводни еквивалент налазимо објашњења као што су „омиљени“, „миљеник“, „ривал“, „љубитељ“, „узор“, „нешто утицајно, идол“. Само је неколико ученика дало превод „неко ко има највеће шансе за победу“ и тиме дало најпрецизнији превод који је сличан преводу који се наводи у *Речнику новиџих анилицизама*, и гласи „особа, дело и сл. које има највише изгледа на успех, нарочито у неком такмичењу“ (Васић-Прћић и др. 2001: 89). Иако већина понуђених преводних варијанти указује на одређену врсту мотивисаности коју су ученици повезали са правим значењем речи *фаворити*, право значење није у потпуности јасно многим ученицима. Изразито висок број ученика који је навео значење „омиљени“ указује на померање првобитног

значења речи страног порекла како се реч почиње чешће користити у језику примаоцу, у већем броју контекста, а тиме и добијати додатне значењске карактеристике. Ово указује на несклад, не само пасивне, већ и активне употребе англицизама с једне стране, и правилног поимања значења и њихове адекватне употребе с друге стране.

Слична тенденција може се уочити и у преводним еквивалентима које су ученици наводили за друге речи. Наиме, ученици су свесни одређених карактеристика значења дате речи, али у многим ситуацијама такође показују да то знање није у потпуности тачно. Тако се за реч *презентација* могу наћи одговори као што су „представљање“, „излагање“, али и „рекламирање“, „опис“, „филм који садржи само слике“, или за реч *инџиро*, за коју су ученици наводили преводне еквиваленте као што су „увод“, „унутар“, „почетак“, „затворено“.

Занимљиви су одговори који се односе на преводни еквивалент за реч *инџиро* коју је дало око 10% ученика, а који у свом саставу, поред речи „увод“ садрже и објашњење, као што је, рецимо, „увод у нешто са кратким описом“, или „увод у нешто, одређени вид најаве за неки видео“. Ови примери указују на извор из којег ученици добијају ову реч, а то је Интернет и видео клипови, а у време када је ова реч преузета из енглеског језика свакако се налазила у другом контексту, али са истим значењем.

Пример речи *фер-илеј* указује на још једну тенденцију приликом употребе речи страног порекла – а то је да се речи страног порекла нису асимиловане на исти начин, што се може видети и из преводних еквивалената које су ученици дали. Наиме, анализа полусложенице *фер-илеј* указује да одређени број ученика реч *фер* не сматра страном речју, већ само реч *илеј*, тако да преводи само потоњу реч, користећи преводни еквивалент „фер игра“.

Анализа одговора показала је и један неочекиван резултат, а то је да је само 16,3% ученика навело да користи реч *мобилан*. Међутим, значење ове речи је ученицима добро познато, и са високим процентом тачности наводе преводни еквивалент, „покретан“ или „преносив“. Неки примери анализираних превода указују да ученици ову реч пре свега вежу за именицу *џелефон*, и у тој специфичној употреби можемо наћи разлог зашто ученици наводе да не користе реч *мобилан*, можда мислећи да је не користе као придев ван комбинације *мобилни џелефон*. Други разлог можда лежи у самом наведеном неодређеном виду придева *мобилан* (Станојчић-Поповић 1997), док ученици углавном користе одређени вид придева, који гласи *мобилни*, у комбинацији *мобилни џелефон*, и стога нису навели да овај облик припада њиховом лексичком репертоару.

Речи са којима су ученици имали највише потешкоћа када је било потребно дати преводни еквивалент јесу речи *ресурси* и *едитиваџи*. Ово су речи које припадају одређеним специфичним регистрима, и често се користе

у тим облицима, тако да припадају оној категорији позајмљеница за које се обично не трудимо да пронађемо одговарајућу реч домаћег порекла, и стога не излажемо ученике преводним еквивалентима, који онда немају језички узор на који се могу ослонити и касније их користити у свом говору.

ЗАКЉУЧАК

Позајмљивање речи је природан процес развоја и богаћења лексикона једног језика. Промене, без обзира на ком континенту и држави се одвијају, често се брзо шире и захватају цео свет, и неизоставно намећу потребу да се нове појаве именују, што директно утиче и на сам речнички фонд једног језика. Промене које се прихватају у једном друштву обично са собом носе и прихватање речи које описују новонасталу ситуацију. Често, услед лењости, немара, или неког другог разлога, не посвећује се довољна пажња проналажењу тачних и примерених преводних еквивалената сачињених од домаћег речничког фонда. Неке речи је тешко превести због саме природе језика примаоца и могућности које тај језик поседује, а некада ове речи припадају специфичном регистру који се користи у специфичном контексту, и представља интернационализам, па је практичније да се прилагоди само ортографски и фонетски аспект ових речи. Међутим, немали је број примера позајмљеница које у домаћем фонду имају лепе, одговарајуће и тачне преводне еквиваленте, а који се занемарују уколико се довољно често користе само позајмљенице.

Овим радом настојали смо показати какав је статус одређених речи које потичу из енглеског језика које се у *Речнику новиѣх аѣлицизама* управо тако и третирају. Резултати показују да су одређене речи, као што су *дерѣи*, *кониѣјнер*, *мобилан* у потпуности одомаћене, и већина ученика их не препознаје као стране речи. У ову групу спадају и оне речи које ученици често користе и познају њихово тачно значење. Међутим, анализа ученичких одговора такође указује да неке речи, као што су *фаворий*, *ѣрезенѣација*, ученици често чују у говору или их налазе у писаним текстовима, да их и сами користе, али да нису свесни њиховог правог значења. Овај резултат указује на несклад употребе речи и познавања њиховог тачног значења. Неке речи, као што су *фаворий*, *ѣерформанс* показале су да их већина ученика разуме на исти начин, наводећи за њих иста или слична значења, али да су она померена у односу на значења које су речи имале у тренутку позајмљивања. Ученици су показали да одређене речи везују углавном за устаљене комбинације које су им познате, а да им при томе није сасвим јасно њихово значење. Ови резултати наводе на закључак да је неопходно радити на едукацији младих, и пружати им преводне еквиваленте и објашњења за многе речи за које погрешно сматрамо да ученици знају њихово знањење.

Важан је и резултат који се тиче става ученика према употреби страних речи, који је веома охрабрујући јер показује да мало више од половине ученика има наклоњеност према домаћем лексичком фонду, што указује на њихову спремност да подрже очување матерњег језика. Други важан резултат проистекао из истраживања указује на то да велики број ученика, нешто више од једне трећине, уопште није свестан порекла речи које користе. То даје широк простор за деловање и могућност да се свесним напорима ради на умереном и рационалном позајмљивању страних речи, и неговању освешћене језичке навике.

ЛИТЕРАТУРА

- Blommaert 2010: Jan Blommaert. *The Sociolinguistics of Globalization*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Бугарски 1996: Ранко Бугарски. *Увод у општи лингвистику*. Београд: Чигоја штампа.
- Васић, Прћић, Нејгебауер 2001: Вера Васић, Твртко Прћић и Гордана Нејгебауер. *Ду ју сјеак англосрпски? Речник новијих англицизама*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Graddol 2006: David Graddol. *English Next: Why Global English May Mean the End of 'English as a Foreign Language'*. London: The British Council.
- Kachru 1985: Braj Kachru. Institutionalized second-language varieties. In Sidney Greenbaum (ed.), *The English language today*. Oxford: Pergamon, 211–26.
- Mufwene 2010: Salikoko S. Mufwene. Globalization, Global English, World English(es): Myths and Facts. In Coupland, N. (Ed.). *The Handbook of Language and Globalization*. Chichester, West Sussex: Wiley-Blackwell, 30-56.
- Филиповић 1986: Рудолф Филиповић. *Теорија језика у конјакти*. Заргеб: ЈАЗУ. *CEFR – Companion Volume with New Descriptors*. Council of Europe, 2017.
- Block, Cameron 2002: David Block & Deborah Cameron (eds.). *Globalization and Language Teaching*. London: Routledge.
- Прћић 2005: Твртко Прћић. *Енглески у српском*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Crystal 2003: David Crystal. *English as a Global Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Станојчић, Поповић 1997: Живојин Станојчић, Љубомир Поповић. *Граматика српског језика*. Уџбеник за I, II, III и IV разред средње школе. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Valentina M. GAVRANOVIĆ

Marijana M. PRODANIOVIĆ

THE STATUS OF NEW ENGLISH LOANWORDS IN THE LANGUAGE
OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS

SUMMARY

Language change is an important characteristic of any language, and its manifestations are most obvious in the structure and content of the lexicon. The lexicon of the Serbian language has been changing not only as a result of various word formation processes, but also under the influence of the process of borrowing, particularly from the English language, nowadays a dominant global language which permeates all areas of human activity. English loanwords play a significant role in the change of the lexicon of the Serbian language, and are being adopted and used in everyday oral and written communication, particularly by younger people, who are more open to accept these changes. This paper investigates the status of some English loanwords among secondary school students, and how these words affect their lexicon. The research focuses on the analysis of students' answers to the questions containing a corpus of selected loanwords taken from the dictionary 'Rečnik novijih anglicizama' (Vasić et al., 2001), whose aim is to determine which English loanwords have already been assimilated and perceived as words of domestic origin, and which words are still felt as foreign by the students. This paper also investigates semantic characteristics of these loanwords, and how the students use them and understand their original meaning. The analysis of the answers casts a deeper insight into the way loanwords are used in the target language the longer they stay therein.

Key words: English loanwords, the Serbian language, assimilation, translation equivalent, semantic change, language contact.